

Jauni darbuotojai — Faktai ir skaičiai

Jaunimo užimtumas

Europos rizikos stebėjimo tarnyba parengė ne vieną pranešimą, kuriame pateikiama informacija apie darbuotojų saugą ir sveikatą atsižvelgiant į tam tikrą riziką, sektorių arba darbuotojų grupę. Šiame informaciniame biuletenyje pateikiama pranešimo (1) apie jaunus darbuotojus santrauka. Tai dalis didesnio projekto, kuriuo siekiama kuo anksčiau nustatyti ir įvertinti darbo vietoje atsirandančias naujas tendencijas ir rizikos veiksnius, kad būtų galima tikslingiau panaudoti išteklius ir laiku pradėti taikyti veiksmingesnes prevencijos priemonės.

Šiame leidinyje pateikiama pavoju, su kuriais darbe susiduria jauni darbuotojai, ir jų trumpalaikių bei ilgalaikių pasekmių apžvalga. Ši apžvalga pagrįsta statistikos ir tyrimų duomenų analize bei parinktų konkrečių prevencijos atvejų tyrimais.

Šiuo išsamiu leidiniu, kuriame sukaupta informacija iš visų ES valstybių narių ir iš už jos ribų, Agentūra siekia supažindinti su jaunų darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais. Agentūra tikisi, kad ši informacija padės geriau apsaugoti pradedančius dirbti jaunus žmones ir užtikrinti geresnę jų sveikatą per visą darbinį gyvenimą.

Jaunimo užimtumas ES-25

Jaunų darbuotojų mažėja beveik visose valstybėse narėse. Tai – mažėjančio gimstamumo padarinys, bet tikriausiai ir rodiklis to, kad vis daugiau jaunimo mokosi ir mokymosi laikas trunka ilgiau. Be to, ekonomikos nuosmukis pirmiausia paveikia jaunimą, nes, esant ekonomikos spaudimui, darbdaviai nustoja samdyti naujus jaunus darbuotojus.

2005 m. 25 valstybės nares apimančioje ES (ES-25) samdomąjį darbą dirbo 193,8 mln. žmonių, iš jų – 20,4 mln. jaunų darbuotojų (2). Jaunimas sudarė 10,5 % darbo jėgos. Jaunimo užimtumo lygis (3) (ES-25) siekė 36,3 %, palyginti su 63,6 % 15–64 metų amžiaus gyventojų grupėje.

ES-25 jaunimo nedarbo lygis siekė 18,7 %, t. y. buvo daugiau nei dvigubai didesnis už bendrą vidutinį nedarbo lygį (9,0 %). Per pastaruosius metus daugelyje ES valstybių narių nedarbo jaunimo skaičius dar labiau padidėjo, nors senstančioje visuomenėje jaunimo yra mažiau. Tačiau šiuo atžvilgiu padėtis įvairiuose regionuose iš esmės skiriasi: dviejuose trečdaliuose ES-25 regionų jaunimo nedarbo lygis yra beveik dvigubai didesnis už bendrą nedarbo vidurkį. Jaunimo nedarbo lygis įvairiuose regionuose svyruoja nuo 6,2 % iki 59,1 %.

Sėkmingai integruoti jaunimą į darbinį gyvenimą itin svarbu visuomenei, žmonėms ir patiems jauniems žmonėms, jų galimybei patiems kontroliuoti savo gyvenimą, sveikatą ir gerovę.

Laikinas darbas, darbas ne visą darbo dieną, darbas savaitgaliais ir pamaininis darbas

2005 m. 15–24 metų amžiaus darbuotojų mažiau, palyginti su visa darbo jėga, dirbo visą darbo dieną (atitinkamai 72 %, palyginti su 82 %), jie dažniau dirbo pagal terminuotą darbo sutartį (39 %, palyginti su 14 %) ir samdomą darbą už nustatytą atlyginimą (94 %, palyginti su 83 %). Tačiau kadangi jaunimas dažnai dirba oficialiai neįformintą darbą (pvz., visuomeninį darbą, šeimos versle, praktikanto), jaunimo nedarbo lygį nustatyti sunku.

Daugelis laikinųjų darbuotojų ES-25 buvo iki 25 metų amžiaus: 37,5 % jaunų darbuotojų dirbo pagal terminuotą darbo sutartį. Šis skaičius svyravo nuo 6,8 % Airijoje iki 59,4 % Ispanijoje.

Duomenys apie laikiną per įdarbinimo agentūras gaunamą darbą (4) rodo, kad pagal terminuotą darbo sutartį dirbantys asmenys turi mažiau galimybių mokytis ir kelti kvalifikaciją nei pagal neterminuotą darbo sutartį dirbantieji. Laikinieji darbuotojai turi mažiau galimybių kontroliuoti užduočių seką, darbo tempą ir metodus, jų darbui taikoma mažiau reikalavimų ir jie prasčiau informuoti apie riziką darbe.

2005 m. vienas iš keturių jaunų darbuotojų dirbo ne visą darbo dieną. Tokių darbuotojų daugėja. Europoje atlikti tyrimai rodo, kad ne visą darbo dieną dirbantys asmenys turi mažiau galimybių mokytis ir siekti karjeros (5). Jiems mokamas mažesnis atlyginimas ir suteikiamos prastesnės socialinio draudimo sąlygos, jų darbas paprastai yra monotoniškas.

Be to, daugiau kaip pusė jaunų darbuotojų dirbo bent vieną šeštadienį per mėnesį, taip pat jaunimas dažniau dirbo pamaininį darbą.

Kur jaunimas dirba?

Pažvelgus į atskirus ES-25 veiklos sektorius, matyti, kad daugiausia jaunimo dirba viešbučiuose ir restoranuose (22,7 %) bei prekyboje (16,3 %). Maitinimo ir apgyvendinimo paslaugų sektorius – svarbiausias jaunimo darbdavys 20-ye iš 25 valstybių narių, visose valstybėse narėse jis yra vienas iš 3 svarbiausių darbdavių.

Toks užimtumo pasiskirstymas turi svarbią įtaką jaunų darbuotojų saugai ir sveikatai, kadangi šių sektorių darbui būdingos potencialiai kenksmingos sąlygos (taip pat maži atlyginimai, terminuotas sezoninis darbas, prastos darbo sąlygos ir fiziškai sunkus darbas). 2005 m. ES-25 valstybėse daugiausia jaunimo dirbo paslaugų (5,2 mln.) ir amatų sektoriuose (3,6 mln.). Trečiąją vietą drauge užėmė kontorų darbuotojai (2,7 mln.) ir technikai bei panašūs specialistai (2,7 mln.), nuo jų vos teatsiliko neįkvalifikuoti darbuotojai (2,5 mln.). Šis pasiskirstymas įvairiose valstybėse narėse šiek tiek skiriasi. 2000–2005 m. daugiausia išaugo paslaugų sektoriaus darbuotojų ir parduotuvių bei prekyviečių darbuotojų skaičius (+ 0,38 mln.).

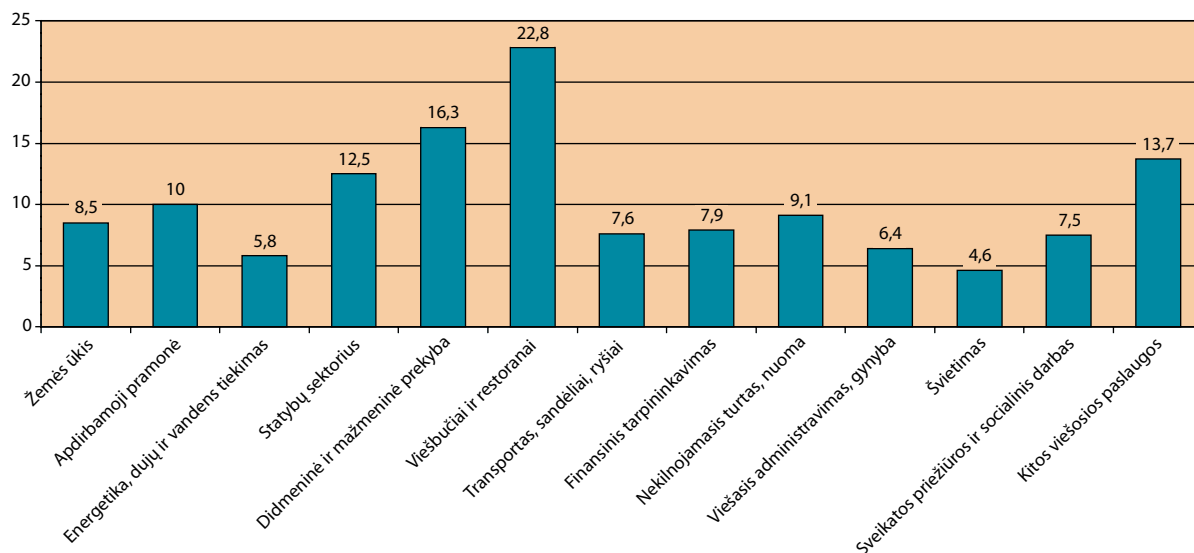
(1) <http://osha.europa.eu/publications/reports/7606507>

(2) Jauni, 15–24 metų amžiaus, darbuotojai.

(3) Vidutinis nedarbo lygis – tai visų dirbančių asmenų procentinė dalis, palyginti su visų tos amžiaus grupės gyventojų skaičiumi.

(4) Goudswaard, A., Andries, F., „Įdarbinimo statusas ir darbo sąlygos“ (angl. *Employment status and working conditions*, <http://www.eurofound.eu.int/publications/htmlfiles/ef0208.htm>)

(5) Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, Dublinas, „Darbas ne visą darbo dieną Europoje“ (angl. *Part-time work in Europe*), 2005. <http://www.eurofound.eu.int/ewco/reports/TN0403TR01/TN0403TR01.pdf>

Jauni darbuotojai pagal sektorius, ES-25, 2005, Darbo jėgos tyrimas.

Daugeliui šių sektorių ir profesijų būdinga didelė nelaimingų atsitikimų rizika, daug pavojų darbo vietoje ir darbo neapibrėžtumas, pavyzdžiui, paslaugų sektoriaus darbuotojų atveju.

Lyčių skirtumai

Kaip ir kitoms darbuotojų amžiaus grupėms, taip ir dirbančiam jaunimui būdingi lyčių skirtumai. Dirbančių jaunų vyrų yra daugiau nei dirbančių jaunų moterų: 2005 m. ES-25 dirbo 11,1 mln. jaunų vyrų ir 9,3 mln. jaunų moterų. Tačiau duomenų apie skirtingą riziką, su kuria darbe susiduria jauni vyrai ir moterys, ir jos poveikį sveikatai gauti sunku.

© Hasse Eriksson

Vyrai ir moterys susiduria su skirtingais pavojais, nevienodai veikiančiais sveikatą. Pavyzdžiui, kirpėjo darbą dažniau dirba moterys: 87 % kirpėjų yra moterys. 400 000 Europos kirpyklių dirba daugiau kaip milijonas žmonių. Šiame sektoriuje paprastai dirba jaunimas: 83 % samdomųjų yra jaunesni nei 26 metų ir 56 % – jaunesni nei 19. Taigi, beveik visi kirpėjo darbo rizikos veiksniai opūs jauniems darbuotojams. Su pagrindinėmis šio sektoriaus darbuotojų sveikatos problemomis – odos problemomis, astma ir kaulų ir raumenų sistemos pažeidimais – dažniausiai susiduria jaunos moterys.

Būtina atlikti daugiau tyrimų, siekiant:

- sudaryti rizikos veiksnių, su kuriais susiduria jauni darbuotojai, charakteristikas, pavyzdžiui, pavojingų medžiagų (konkrečiai biologinių veiksnių, kancerogenų ir reprotoksikantų), triukšmo ir vibracijos, fiziniai sunkių darbo sąlygų ir psichosocialinės rizikos veiksnių charakteristikas;
- įvertinti konkrečių rizikos veiksnių reikšmę sektoriuose, kur jaunų darbuotojų skaičius yra didelis, ypač atkreipiant dėmesį į paslaugų sektorius;
- įvertinti moterims ir vyrams kylančių rizikos veiksnių skirtumus ir jų reikšmę jaunoms moterims ir vyrams;
- derinti geresnio problemų suvokimo skatinimą, mokymą ir prevencijos priemones, atsižvelgiant į nurodytus skirtumus bei kitą darbuotojų įvairovę, pavyzdžiui, jaunas darbuotojus migrantus;
- užtikrinti, kad profesinis mokymas nesibaigtų formalios kvalifikacijos suteikimu (tai ypač svarbu moterims, dirbančioms paslaugų sektoriuje, pavyzdžiui, namų ruošos darbus) ir apimtų darbuotojų saugos ir sveikatos klausimus;
- veiksmingai derinti nelaimingų atsitikimų rizikos mažinimo strategijas, atsižvelgiant į jaunus darbuotojus; čia būtų naudingas kelių politikos sričių (pvz., visuomenės sveikatos, kovos su vaikų išnaudojimu darbe, eismo saugos) atstovų bendradarbiavimas;
- darbuotojų saugos ir sveikatos klausimus įtraukti į visų lygių bendrojo švietimo programas.

Daugiau informacijos

Šis pranešimas parengtas įgyvendinant Agentūros metinę kampaniją, kuri 2006 m. buvo skirta jaunų darbuotojų apsaugai. Platus masto Europos darbuotojų saugos ir sveikatos kampanijoje „Saugi pradžia“, skirtoje jaunų darbuotojų apsaugai skatinti, aktyviai dalyvavo per 30 šalių.

Informacija apie riziką darbe ir poveikį jaunų darbuotojų sveikatai apibendrinta biuletenyje **Facts 70: Jauni darbuotojai — Faktai ir skaičiai. Rizika darbe ir poveikis sveikatai.**

Daugiau informacijos apie jaunų darbuotojų saugą galima rasti internete adresu: <http://ew2006.osha.europa.eu/>.

Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, faks. (+ 34) 94 479 43 83

El. paštas: information@osha.europa.eu

© Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra. Leidžiama dauginti, nurodžius šaltinį. Printed in Belgium, 2007 m.

